

מה אומרים לאנשים ברגע האחרון

הפרשה שחותמת את התורה כולה היא רשימת ברכות – אחת לכל שבט, בשפה שלו. ואז התורה נגמרת בלי סוף: בלי כניסה, בלי ניצחון, ועם המשך שנשאר פתוח.

דברים ל"ג, א' – ל"ד, י"ב · פרשה 54 מתוך 54

מה קורה בפרשה

המילים האחרונות של משה הן ברכות. הוא עובר שבט אחר שבט, וכל אחד מקבל ברכה משלו – יהודה מקבל אחת, לוי אחרת, יוסף אחרת, ואשר, ונפתלי, וזבולון. אין נוסח אחיד ואין השוואה.

ואז הוא עולה אל הר נבו. הכתוב מתאר את מותו בפסוקים שאין דומים להם: **"וימת שם משה עבד ה'... על פי ה'"**, ומוסיף – **"ולא ידע איש את קבורתו עד היום הזה"**. הוא היה בן מאה ועשרים, **"לא כהתה עינו ולא נס ליחה"**.

ושלושת הפסוקים האחרונים בתורה הם הספד: **"ולא קם נביא עוד בישראל כמשה, אשר ידעו ה' פנים אל פנים"**. והתורה נגמרת שם – **לפני הכניסה לארץ**. הסיפור אינו מגיע לסופו הטוב; הוא נעצר על הגבול.

ולא קם נביא עוד בישראל כמשה, אשר ידעו ה' פנים אל פנים.

דברים ל"ד, י' · שלושת הפסוקים האחרונים בתורה הם הספד

שלוש נקודות

- מברכים כל אחד בשפה שלו.** משה לא נתן ברכה אחידה. מנהיג שמדבר אל כולם באותן מילים לא ראה אף אחד מהם.
- מספידים לפי מה שהיה, לא לפי מה שנכשל.** ההספד בתורה אינו מזכיר את מי מריבה. יש רגעים שבהם דיוק היסטורי מלא הוא פשוט אכזריות מיותרת.
- מוסרים סיפור שלא הסתיים.** התורה נעצרת לפני הכניסה. מי שמעביר לדור הבא רק סיפורי סיום, לא משאיר לו מה לעשות.

משה · הברכות

עיון

המילים האחרונות שלו לא היו תוכחה ולא צוואה. הן היו ברכה לכל אחד בנפרד.

אחרי ארבעים שנה של תלונות, מרידות ומחלוקות – הדבר האחרון שהוא בוחר לעשות הוא לברך אותם. אחד אחד, שבט אחר שבט. וההבדל בין הברכות הוא כל הסיפור. יהודה מקבל ברכה על מנהיגות וקול. לוי – על הוראה. יוסף – על שפע וארץ. נפתלי – על שובע רצון. אשר – על שמן וברזל. אף אחת מהן אינה עותק של קודמתה.

והנקודה החדה ביותר: הוא נפטר מהעם הזה, אחרי כל מה שעבר איתם, **בלי אף מילה של חשבון**. לא "אילו הייתם מקשיבים", לא "בגללכם לא נכנסתי". את זה הוא אמר קודם, בזמן שזה היה יכול לשנות משהו. עכשיו זה כבר לא היה יכול, ולכן הוא לא אמר.

מושגים בפרשה

שמחת תורה

היום שבו מסיימים את הקריאה השנתית ומתחילים אותה מחדש באותה נשימה.

מות משה

"על פי ה'" – חז"ל דרשו: **בנשיקה**. "ולא ידע איש את קבורתו עד היום הזה".

ברכות השבטים

משה מברך שבט אחר שבט, ובלשון שונה לכל אחד. שמעון אינו נזכר בשמו, ופרשנים נחלקו מדוע.

בבא בתרא ט"ו ע"א · מנחות ל' ע"א

בגמרא

אפשר משה מת וכותב "וימת שם משה"?

הגמרא שואלת שאלה שנשמעת כמעט טכנית: שמונת הפסוקים האחרונים בתורה מתארים את מות משה. מי כתב אותם?

ומובאות שתי דעות. האחת: יהושע כתב אותם. והשנייה, של רבי שמעון: **משה כתב אותם בעצמו, בדמע.**

ומה יוצא לנו מזה: יש כאן משהו שלא מדברים עליו הרבה. הרבה מהעבודה החשובה ביותר בחיינו נעשית בידיעה שלא נהיה שם כדי לראות מה יצא ממנה – לגדל ילדים, לבנות מקום, ללמד מישהו. וזה קשה, וזה בסדר שזה קשה. הגמרא לא מציגה את משה כמי שהתגבר על זה בשלווה; היא אומרת שהוא כתב בדמע. ובכל זאת כתב. שני הדברים יכולים להתקיים יחד, ובדרך כלל הם כן.

סיום התורה · והתחלה מיד

סיפור

מסיימים את הפסוק האחרון ומיד קוראים "בראשית ברא".

בשמחת תורה נוהגים לקרוא את סיום התורה, ומיד – באותו מעמד, בלי הפסקה – **לפתוח שוב בבראשית**. אף פעם לא נשארים במצב שבו התורה גמורה.

והמנהג הזה אינו טכני. הוא אמירה: **אין נקודה שבה מסיימים ואומרים "זהו"**. וכדי לחדד את זה, שני האנשים שנקראים לתורה באותו מעמד קרויים "חתן תורה" ו"חתן בראשית" – סיום והתחלה, זה לצד זה.

וזו אולי האמירה החזקה ביותר של כל הספר. מה שהועבר הלאה לא היה הישג שהושלם – הייתה זו משימה פתוחה. וכל דור שקיבל אותה, קיבל יחד איתה את ההודעה שיש עוד מה לעשות.

מבט קדימה

אחרי חמישה ספרים, ארבעים שנה, ועם שלם שהשתנה – התורה נגמרת **מחוץ לארץ**. משה רואה ולא נכנס, והסיפור נעצר על הגבול. וזה, בסופו של דבר, מה שהופך אותו לסיפור שאפשר לחיות בתוכו. אילו הוא היה נגמר בכניסה, בניצחון ובסוף טוב – הוא היה נגמר. מכיוון שהוא נעצר רגע לפני, כל מי שקורא אותו נמצא בתוכו. וזו אולי הסיבה שאחרי הפסוק האחרון חוזרים מיד לראשון: לא כי שכחנו איך זה נגמר, אלא כי זה לא נגמר.

לְעֵינֵי כָּל יִשְׂרָאֵל.

דברים ל"ד, י"ב · שלוש המילים האחרונות בתורה – ומיד חוזרים ל"בראשית ברא"

התוספת

בגובה העיניים · בינך לבין החיים · אבות ב', ה'

כשאף אחד לא עושה כלום – תהיה אתה זה

יש רגעים שבהם משהו צריך להיעשות, וכולם עומדים ומחכים שמישהו אחר יתחיל. הלל אומר משפט אחד לרגעים האלה: במקום שאין מי שקם ועושה – **היה אתה זה**.

בְּמָקוֹם שֶׁאֵין אָנָּשִׁים – הַשְׁתַּדֵּל לִהְיוֹת אִישׁ.

אבות ב', ה' · הלל

לקחת מזה: השבוע, שימו לב לרגע אחד של "חלל" – משהו שצריך להיעשות, וכולם מחכים. במקום לחכות למישהו אחר, היו אתם זה שקם: אמרו את מה שצריך, הושיטו את העזרה, קחו את האחריות. **שימו לב שברגע שאתם קמים, לרוב אחרים מצטרפים – הייתם רק צריכים לשבור את ההמתנה.**

בקרוב באתר binathalev.co

בינת הלב הוא אתר לימוד יומיומי – פרשת השבוע, אגדות חז"ל וחוכמה יהודית בשפה של היום. בכל עמוד הקונפליקט האנושי שמאחורי הטקסט, ובסופו דבר אחד מעשי לקחת אל השבוע. עזר לימודי בלבד. הסיפורים מסופרים בלשון חופשית – יש לעיין במקור. פרקי העיון אינם ציטוט מן המקורות; הפסוקים ודברי חז"ל מובאים בשמם.

טעון גניזה